

*Л. М. Васильєва,
доцент кафедри обліку і аудиту,
Дніпропетровський державний аграрний університет*

ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА В УМОВАХ СИСТЕМНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

***Анотація.** В статті здійснено доповнення існуючих функцій державного регулювання аграрного сектора в умовах системної модернізації економіки, а саме: формування і відтворення ефективних суб'єктів ринкових відносин; формування стійкого попиту на продукти харчування і сільськогосподарську сировину для промисловості; формування і підтримка системи цін; створення інфраструктури для стійкого функціонування ринків землі, матеріально-технічних ресурсів; забезпечення входження суб'єктів аграрної сфери економіки як рівноправних продавців і покупців в систему міжнародних аграрних ринків.*

***Summary.** In the article by supplementing existing functions of government regulation of the agricultural sector in a systematic modernization of the economy, namely the formation and reproduction of effective business market relations, the formation of stable demand for food and agricultural raw materials for industry, the formation and maintenance of prices, creation of infrastructure for sustainable land markets, inputs, entry of the subjects of agriculture as equal buyers and sellers in the system of international agricultural markets.*

***Ключові слова:** Аграрний сектор, державне регулювання, інфраструктура, ринкові відносини, функції*

ВСТУП

Державне регулювання спрямоване на якісну та кількісну зміну кількісних і якісних параметрів певного соціально-економічного явища, на зміну поведінки і мотивацій суб'єктів певної сфери суспільних відносин, на трансформацію у заздалегідь визначеному напрямі певних факторів і процесів або їхніх систем.

Тому важливими теоретичними засадами практики державного регулювання є методика пізнання об'єктів майбутнього регулювання, вивчення їхньої внутрішньої природи, взаємозв'язків та внутрішніх суперечностей. Серед загальнонаукових методів пізнання соціально-економічних процесів особливе місце належить структурно-функціональному методу, що досліджує системний характер будь-якого соціально-економічного явища, аналізуючи функції всіх елементів, які взаємодіють в рамках цілої системи [3].

Проблеми розвитку теорії та методології державного регулювання аграрного сектора завжди були в центрі уваги вітчизняних вчених: А. Діброва, М. Латиніна, Г. Мостового, Ю. Осипова та інших науковців.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Принципи державного регулювання знаходять прояв у конкретних механізмах реалізації тих чи інших функцій держави. У свою чергу, функції регулювання значною мірою визначаються закономірностями тієї чи іншої економічної системи. Тип системи, тобто зміст взаємовідносин держави і товаровиробників, спільність їх інтересів, визначає найважливіші функції регулювання [6, с.42].

За останній час в Україні з'явилась низка наукових публікацій присвячених проблемам розвитку теорії та методології державного регулювання сільського господарства. Це пояснюється головним чином суспільно-економічною важливістю галузі, а також науковими інтересами дослідників. Таким чином у роботі ставиться завдання доповнити функції державного регулювання аграрного сектора в умовах системної модернізації економіки, а саме: формування і відтворення ефективних суб'єктів ринкових відносин; формування стійкого попиту на продукти харчування і сільськогосподарську сировину для промисловості; формування і підтримка системи цін; створення інфраструктури для стійкого функціонування ринків землі, матеріально-технічних ресурсів; забезпечення входження суб'єктів аграрної сфери економіки як рівноправних продавців і покупців в систему міжнародних аграрних ринків.

РЕЗУЛЬТАТИ

Принципи державного регулювання знаходять прояв у конкретних механізмах реалізації тих чи інших функцій держави [6].

Функція (від лат. *functio* – виконання, здійснення) – діяльність, обов'язок, робота [1]. Функція – дуже зручний для побудови активної організаційної системи параметр. Яка функція, така і система, що забезпечує її реалізацію. Від функції зручно перейти до цілісної системи, якою власне і є державне регулювання.

На думку Латиніна М.А. до головних функцій державного регулювання розвитку аграрного сектора необхідно відносити такі [5]:

1) визначення мети, завдань та моделі розвитку. Мета має охоплювати порівняно тривалий період часу, покликана ліквідувати розрив між поточним та бажаним рівнем розвитку галузі, окреслює чіткий напрям розвитку галузі, має бути реалістичною та досяжною;

2) формування правил “гри”. Формування правил “гри” означає формування державою аграрної політики, умов господарювання через створення відповідної нормативно-правової бази. При цьому дуже важливою є стабільність цих правил. Постійні та істотні зміни в господарському законодавстві справляють дестабілізуючий вплив на економіку, формуючи в господарських суб'єктів почуття непевності в завтрашньому дні. Але тут виникає об'єктивне протиріччя між вимогою стабільності правил “гри” і необхідністю їх удосконалення. І це протиріччя в наш час є надзвичайно гострим, що ускладнює реалізацію функції державного регулювання розвитку аграрного сектора. Для вирішення цієї проблеми, перш ніж вносити ті чи інші корективи в нормативно-правову базу, необхідно щоразу ретельно порівнювати передбачуваний позитивний ефект внесених змін зі збитками від порушення правил “гри”;

3) координація інтересів. Координація інтересів охоплює інтереси суб'єктів господарювання, галузей економіки, міжгалузеві відносини, а також інтереси суб'єктів господарювання, держави і суспільства;

4) стимулювання процесів економічного розвитку. Стимулювання процесів економічного розвитку включає комплекс правових, організаційних, наукових та інших заходів, спрямованих на досягнення сталого

розвитку аграрного сектора на основі поєднання економічних, соціальних та екологічних інтересів держави з урахуванням максимально ефективного використання потенціалу аграрного сектора.;

5) моніторинг і аналіз розвитку галузі, передбачає створення системи спостереження, збирання, оброблення, передавання, зберігання та аналізу показників розвитку галузі;

6) контроль. Функція контролю включає оцінку виконання цільових програм, нормативно-правових або регуляторних актів з метою подальшого коригування дій та заходів органів державної влади щодо стимулювання розвитку аграрного сектора.

Діброва А.Д. до основних функцій державного регулювання аграрного сектора відносить:

- 1) цільова – визначення цілей та пріоритетів аграрної політики держави;
- 2) нормативна (регламентуюча) – формування правових основ для прийняття економічних рішень;
- 3) стимулююча – формування регуляторів, здатних ефективно впливати на діяльність суб'єктів господарювання у бажаному для суспільства напрямку;
- 4) координація інтересів між товаровиробниками та споживачами сільськогосподарської продукції, сировини та продовольства;
- 5) соціальна – забезпечення соціального захисту та соціальних гарантій сільського населення, перерозподіл доходів, збереження довкілля;
- 6) коригуюча – коригування розподілу ресурсів в економіці, формування умов для розвитку сільського господарства;
- 7) формування конкурентного середовища на всіх аграрних ринках та підтримка сталого розвитку АПК через забезпечення стабільності попиту на харчові продукти та сільськогосподарську сировину;
- 8) підтримка вітчизняних експортерів агропродовольства на зовнішніх ринках та координація діяльності вітчизняних товаровиробників з метою підвищення конкурентоспроможності агропромислового виробництва в умовах світового господарства;
- 9) фінансування головних напрямів науки щодо проблем розвитку АПК, прийняття учать в фінансуванні інвестиційних проектів по створенню нових технологій, що відповідають світовим стандартам;
- 10) контролююча [4, с.48–49].

Основними функціями державного регулювання аграрного сектора на сучасному етапі є: підтримка цін і доходів товаровиробників; коригування попиту і пропозиції; галузеві структурні зрушення; соціально-економічні структурні зрушення; екологічне виробництво; науково-технічний прогрес, забезпечення потреб держави у продовольстві.

На нашу думку, доречним є доповнення існуючих функцій такими (рис.):

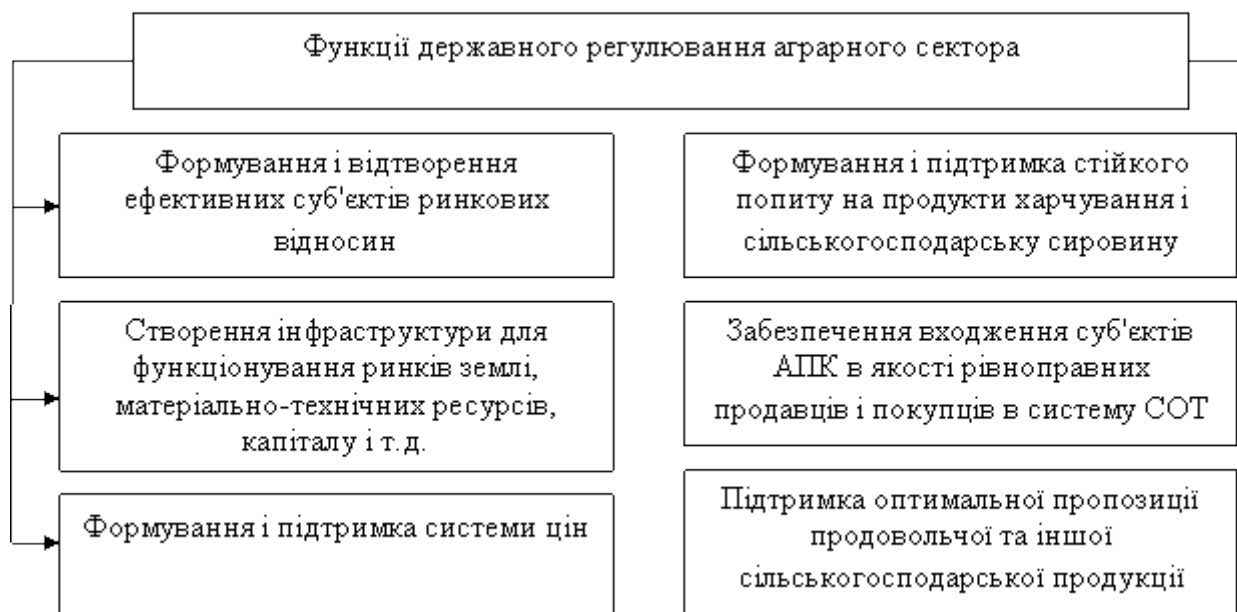

Рис. Основні функції державного регулювання і підтримки аграрного сектора

Найважливішою функцією держави має стати формування і відтворення ефективних суб'єктів ринкових відносин – реальних власників, підприємців, менеджерів, працівників, продавців, покупців і т. д. Роль держави повинна зводитися до того, щоб за допомогою науковообґрунтованих форм, методів, важелів, підготовки і перепідготовки кадрів створити сприятливе середовище для стійкого відтворення ефективних суб'єктів ринкових відносин в АПК країни, її регіонах, підприємницьких структурах.

Не менш важлива функція державного регулювання – формування стійкого попиту на продукти харчування і сільськогосподарську сировину для промисловості з урахуванням їх прогресивної структури, потреб в залежності від віку, трудової діяльності, регіону мешкання і платоспроможного попиту населення, орієнтації переробної промисловості на використання в якості сировини продукції вітчизняних агротоваровиробників. Для виконання цієї функції держава повинна впливати на формування доходів основних груп населення, підтримуючи необхідний рівень пенсій, допомог і т. д. для тих груп населення, які вже не можуть або ще не можуть отримувати відповідні доходи. У той же час держава зобов'язана створити умови і можливості для ефективної зайнятості працездатного населення.

Для захисту та економічної підтримки вітчизняного товаровиробника держава повинна формувати і підтримувати систему цін, що забезпечує стимулювання стійкої пропозиції і платоспроможного попиту на продовольчу продукцію. Ефективність виконання цієї функції залежить від стратегії подолання сформованого диспаритету цін, несприятливого впливу монопольних структур I і III сфер АПК на аграрний сектор.

Створення інфраструктури для стійкого функціонування ринків землі, матеріально-технічних ресурсів, капіталу також є однією з основних функцій держави в посиленні державного регулювання аграрного сектора.

Для стимулювання виробництва аграрної продукції однією з найважливіших умов має стати виконання державою функції забезпечення входження суб'єктів аграрної сфери економіки як рівноправних продавців і покупців в систему міжнародних сільськогосподарських ринків. Тому вкрай важливо надати підтримку в організації експорту конкурентоспроможної аграрної продукції вітчизняних товаровиробників, а також створити механізм їх захисту від іноземних імпортерів.

Для виконання функцій, тобто досягнення цілей регулювання, суб'єкт повинен володіти відповідними господарськими ресурсами, чи засобами, які він може використовувати при здійсненні регуляторної діяльності, а також методами [2, с.72] – (грец. *metodos* – шлях дослідження – засіб досягнення якої-небудь мети, розв'язання конкретного завдання, спосіб дії) реалізації регулювання, тобто

різноманітними факторами, через які безпосередньо здійснюється виконання регуляційних функцій [7, с.524].

ВИСНОВКИ

Отже, на нашу думку, доречним є доповнення існуючих функцій такими: формування і відтворення ефективних суб'єктів ринкових відносин; формування стійкого попиту на продукти харчування і сільськогосподарську сировину для промисловості; формування і підтримка системи цін; створення інфраструктури для стійкого функціонування ринків землі, матеріально-технічних ресурсів; забезпечення входження суб'єктів аграрної сфери економіки як рівноправних продавців і покупців в систему міжнародних аграрних ринків.

Функції державного регулювання аграрного сектора здійснюють державні органи виконавчої влади (Кабінет Міністрів України, Міністерство аграрної політики та продовольства України, Міністерство економіки України, Міністерство фінансів України та інші центральні й місцеві органи державної влади та управління.), що визначають стратегічні цілі і завдання агропромислового виробництва, забезпечують матеріально-фінансову підтримку аграрного сектора, здійснюють контроль і нагляд за дотриманням аграрного законодавства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азрилиян А.Н. Большой экономический словарь: 22000 терминов / Азрилиян А.Н., Азрилиян О.М., Калашникова Е.В.; под ред. А.Н. Азрилияна. – [4-е изд., перераб. и доп.]. – М.: Институт новой экономики, 1999. – 1245 с.
2. Генеза ринкової економіки: Терміни. Поняття. Персоналії: екон. словник-довідник / [наук. ред. Г.І. Башнянин та В.С.Іфтемічук]. – Л.: Магнолія плюс, 2004. – 682 с.
3. Державне регулювання: структурно-функціональний метод [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://academia.org.ua/index.php?p_id=45&id=327.
4. Діброва А.Д. Державне регулювання сільськогосподарського виробництва: теорія, методологія, практика / Діброва А.Д. – К.: Формат, 2008. – 488 с.
5. Латинін М.А. Теоретичні підходи щодо визначення механізму державного регулювання розвитку аграрного сектора економіки України // Державне управління: теорія та практика – 2005. – №2. [Електронний ресурс] / М.А. Латинін. – Режим доступу: – <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/DUTP/2005-2/txts/galuz/05lmaseu.pdf>.
6. Мостовий Г.І. Агробізнес: державне регулювання / Мостовий Г.І. – Х.: Основа, 2002. – 300 с.
7. Осипов Ю. М. Теория хозяйства. Начала высшей экономики: Учебник: В 3-х томах / Осипов Ю. М. – М.: Издательство МГУ, 1998. Т.3: Хозяйственная динамика. Трансформации и переходы. Неэкономическое хозяйство. – 607с.